

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Sive Antinomia Ivris Pontificii Et Cæsarei - per CCL. Differentias plurium
Doctorum auctoritate probatas, singulari studio in certas classes reducta,
discussa, & explicata

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Titvlvs XI. De Arbitris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61864](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61864)

TITVLVS XI.

De Arbitris.

ARBITRI vel sunt Iuris, vel beneplaciti. Iuris, ut in causa suspecti Iudicis. *c. suspicionis. De off. delegati. l. Apertissimi. C. De iudic.* Beneplaciti, vel simpliciter per compromissum in aliquem qui de lite arbitretur, & statuat, prout æquum sibi videtur: & hic arbitrator, seu amicus compositor appellatur, eiusq; arbitrium boni viri est. *l. societatem. §. arbitratorum. ff. pro socio.* Vel non simpliciter, sed cum adiecto, ut servato Iuris ordine causam decident. Et hi arbitri recepti, & arbitri compromissarii vocantur; deq; illorum arbitris dicitur, quod sint redacta ad similitudinem iudiciorum. Reuera enim iudices sunt, licet non publica auctoritate constituti: litigantes citant, libellum petitionis recipiunt, testes audiunt, & alias iudicii solennitates observant.

CLXXVI.

DIFFERENTIA I.

Iure Canonico valet compromissum in Iudicem ut arbitrum à partibus electum. *c. Cum tempore. De arb. Secus Iure civili. l. sed si in servum. §. si quis iudex. ff. De arb. Io. Bapt. à. S. Blasio. II.*

ORTA lite inter Episcopum Mersburgensem, & Abbatem de Pigravia arbiter electus est Archiepiscopus Magdeburgensis, cuius sententiam Pontifex approbavit. *Hinc Gloss. in c. cit. Cum tempore colligit, quod ordinarius possit esse arbiter. argum. c. Causam qua de elec. & Auth.*

*Auth. vt differentes iudices. §. Si vero con-
tingit coll. 9. Item & delegatus. c. Litteras.
De presumpt. c. nisi. de prebend.*

A legibus verò id minimè recipi vide-
tur Nam in citato §. legimus. Si quis
iudex sit, arbitrium recipere eius rei,
de qua Iudex est, inque se compromitti
iubere prohibetur lege Iulia: & si sen-
tentiam dixerit, non est danda pœnæ

persecutio. Verùm rectè aduertit *Glossa*,
aliud non præcipi, quàm ne Iudex offe-
rat se, aut iubeat partibus, ut in se com-
promittant. Quòd si veritati & æquita-
ti consonum est, inter sacras, & profa-
nas leges, quod hanc materiam atinet,
nulla discrepantia erit, quemadmodum
Valensis quoq; notavit l. 1. tit. 43. §. 3.

CLXXVII.

DIFFERENTIA 2.

Secundùm leges femina non potest esse arbitra. *l. Pedius. 7. ff. De arb.
l. fin. C. cod. secundùm Canones verò nosse potest. c. Dilecti filii.
De arb. Io. Bapt. à S. Blasio 95. Galvanus 54.*

PRO excludendo ab arbitrijs feminas
non nisi negativum argumentum *l.
Pedius*. Suppeditat. At in *l. fin. C.* exprimi-
tur. Sancimus, ait *Iustinianus impera-
tor*, mulieres suæ pudicitia memores, &
operum, quæ eis natura permittit, & à
quibus eas iussit abstinere, licet summæ
atque optimæ opinionis constitutæ in se
arbitrium susceperint, vel si fuerint pa-
tronæ, etiam si inter libertos suam inter-
posuerint audientiam, ab omni judiciali
agmine separari, ut ex earum electione
nulla pœna, nulla pacti exceptio adver-
sum iustos earum contemptores habeat-
ur. Ante quam constitutionem *Cuias
obs. 22.* existimat mulieribus inte-
græ famæ id licuisse. Nam & *Alcinoi u-
xor* apud *Homerum* dicitur inter viros li-
tes disceptrasse, & moribus Gallia mul-
lier inter beneficiarios, & subditos suos
ordinariam iurisdictionem habere po-
test: qui mores confirmantur in *c. Dile-*

cti. De arb. ubi *Innocentius III.* Iuris civi-
lis definitionem, & simul Francorum
consuetudinem, quæ feminis iurisdic-
tionem permittit, allegans, iubet arbitrium
servari, quod Regina Francia promulgat-
rat. Ex quo *Glossa* infert, clericos de tem-
poralibus compromittere posse in mu-
lierem alias de consuetudine iudicantem,
Nam consuetudo dat iurisdictionem
personæ, quæ alias ad iudicium inhabilis
est. *c. Cùm contingat. De foro compet. c. Di-
lecti. De arb. l. 1. & l. fin. De emancip. li-
ber. l. 2. C. Quæ sit longa consuetudo. Van-
tius quoque Tract. De nullitatibus. §. Ex de-
fectu iurisd. de leg. n. 72.* fatetur aliquan-
do dispensativè causas spirituales mulie-
ribus demandatas esse, prout legitur in
*c. Mariam 2. Q. 5 & per Gloss. in c. 1. v.
Mulieres. I 5. Q. 1. & in c. Dilecti. de arb.
Barol. in l. un. C. De mulieribus.* Addit iu-
re hæreditario feminas succedere posse
in iurisdictione, illamque per se ipsas ex-
ercere

ercere, sicuti de *Toanna Regina* referunt *Ostiens. Imola & Panorm.* attestantes eandem sepe visam in solio regio sedentem, & capitales sententias ferentem. Et cui non cognita est *Elisabetha* in regno Angliæ tranquilla, & diuturna gubernatio? annis propè 44. temporalem simul, & spirituales supremam iurisdictionem ut error suaserat, exercuit viri experti cum magna Regum, Principum, ac populorum admiratione. Gallorum consuetudo mortuis Regibus potestatem matri in pupillos regni hæredes, & subditos permittit, ut supra indicavimus. Quod ra-

men, ut contra lucem, & evidentiam neget. *Connanus l. 1. Comment. Iuris civilis. c. 8.* Nulla gens, inquit, minus passa est feminarum imperium, cum lex Saliorum, id est, Francorum eas regni successione excludat. Vnde videmus reginas viro mortuo redigi ferè in ordinem sic, ut ne unquam quidem regni dignitatis obtineant. Neque mulieres, quamvis feudis succedant, iurisdictionem, quam suo iure habent exercere per se, aut in iudiciis affidere possunt. Ita ille cui collyrium magis, quam vituperium profuerit, v. supra Differ. CLXXIV.

CLXXVIII.

DIFFERENTIA 3.

Secundum leges arbitri, qui cognovit de causa suspicionis, illam probatam cognoscit etiam de principali. *l. fin. C. de iudic.* Non ita secundum *Canones. c. Suspicionis 39. De off. iudicis delegati. c. Cum dilectus.*

De arb. *Galvanus 48.*

Casum finge. Reus N. coram iudice constitutus iustam suspicionis causam attulit, seque in arbitrorum electionem consentire professus est. Electi igitur arbitri sunt, quæritur, a quo terminus, intra quem suspicionis causa finiatur, præscribendus sit, iudice recusato, an arbitris electis? Respondet *Greg. XI.* non a iudice, sed arbitris terminum assignandum esse. Coram illis enim facienda probatio est, omniaque ad eum articulum spectantia ad ipsos pertinent. Iudici tamen arbitros, ut conveniant in unam sententiam, vel tertium concorditer advocent, cum quo duo, vel alter illorum id faciat, cogere potest, ne huiusmodi

mora principale negotium plus debito prorogetur. Vnde patet. Iudici reservari causam principalem: arbitros vero, ultra commissum se non extendere, ut in *c. Dilectus. De arb.* manifestè dicitur. Arbitri iudicare non valent, nisi de his tantum, super quibus in eos extiterit compromissum.

11. jus civile quod attinet, contrarium sequitur ut post alios testatur *Andr. Gaill l. 1. observ. 33. n. 15.* Arbitri, inquit, a partibus electi secundum jus civile omissio articulo suspicionis in causa principali cognoscunt, quia cum causa libello non sit inferenda, nec per consequens probanda est *l. fin. C. de iudic.*

Antinomia

Bb

Canoni.

C. De iudic. Canonice uero aliter sentiunt, uidelicet causam in libello recusatario exprimendam, & coram arbitris electis probandam esse. *c. cum speciali. De appell. si non probetur, aut illegitima fit ad iudicem antea recusatam remittendam.* Si autem probata fuerit suspicionis causa, tunc demum arbitros de causa principali cognoscere posse: sicuti cum pronunciat, quod appellatio ab interlocutoria sit iusta, quia tunc deuolvitur ad iudicem appellationis.

III. Vnde *Castrens. in l. apertissimi. C. De iudic. num. 8. contra speculatorem in 11. De recusat. n. 13* dicit, quod alius iudex dandus sit, vel superior cognoscere debeat. *c. cum speciali. De appell. Breviter* Iure civili arbitri de causa principali: Iure Canonico de causa suspicionis tantum

more predicto cognoscunt. In hac autem Iuris utriusque diuersitate spectandum quid consuetudine receptum sit Nam forum consuetudine quaeritur. *c. Cuius contingat. De foro compet. c. Dilecti De arb. ubi Glos in V. Consuetudinem.*

Communis uero iudiciorum usus expressionem causae requirit, & sic Ius Canonicum obseruat, quod arbitri tantum de causa cognitionis cognoscant. Si de consuetudine dubium est in terris Imperii, & foro saeculari Ius civile, in foro ecclesiastico, & terris Ecclesiae subiectis Ius Canonicum seruandum erit. *Glos. in c. 2. De arb. in 6. V. lex civilis Panorm. inc. licet ex suscepto. De foro compet. Bartol. in l. Quia poterat n. 2. ff. Ad Trebell. Iasonis l. apertissimi n. 5. C. De iudic. Franc. in c. Cum speciali, n. 46. De appellat.*

CLXXIX.

DIFFERENTIA. 4

Iure Canonico ex tribus arbitris uno absente, requisito alii duo procedunt, valetque sententia eorum. *c. fin. De arb. in 6. secus Iure civili. l. 17. §. Celsus. ff. De arbitr. Galvanus 58. Canilius. 3.*

I. Differentia haec ex utriusque Iuris textu manifesta est. Nam *l. cit. §. Celsus.* legimus. Si factum fuit compromissum in tres arbitros simpliciter, non adiecto, quod duo ipsorum arbitrorum possint procedere sine tertio, si duo tantum procedant, non valet eorum sententia, & si tertius praesens contradiceret duobus, contradictio non noceret, tamen eius contemptus, & contumacia nocet, & reddit processum nullum. Sicut

dicitur, quod unus Canonici absentis nocet, quo minus ualeat electio per alios Canonico facta. *c. I. De his quae sunt a maiori par. Capituli. Idem l. 39. ff. De re iudic. repetitur.* Duo ex tribus iudicibus uno absente iudicare non possunt: quippe omnes iudicare iussi sunt. Sed si adit & contradicat, statur duorum sententiae. II. Huic constitutioni derogat *Bonifacius VIII. in c. statumimus* ut si ex tribus arbitris a partibus electis eorum aliquis ab alijs legit-

gitimè requisitus sed examinandum, vel definiendum unâ cum eis negotium, super quo in ipsos extitit compromissum, non curaverit, cessante impedimento legitimo, convenire duo præsentes, penes quos: licet lex civilis aliud videatur innuere: totalem eo casu remanere decernimus potestatem, possint, malitiosâ seu voluntariâ ipsius absentia non obstante, dictum examinare negotium & liberè definire sicut possent illo præsente, nec volente cum eis in unam sententiam concordate in compromissis. Duo autem notanda sunt *Primo*, cum compromisso statutum est, ut sententia ab omnibus tribus concorditer feratur, cessare huius capitis dispositionem. *Secundò* non valere eam dispositionem in duobus tantum arbitris, ut uno illorum absente, vel nolente judicare alter solus procedat. Nam tertius in priore casu perfectionem quandam censetur præsens, quod in posteriore non habet locum. *V. Gloss. & Valens. l. 1. ff. 43. §. 4.*

CLXX
DIFFERENTIA 5.

Iure Canonico sententia arbitri indistinctè per partes approbari potest, & debet. *c. Per tuas 9. De arb.* Iure civili tantum quando compromissum fuit stipulatione confirmatum, an pœna adiecta. *l. 2. ff. De arb. l. Cum antea. c. cod. Ioan. Bapt. à S.*

Blasio 196.

Differentia hic est non tantum inter jus Canonicum, & civile, sed etiam inter *Digestum*, & *Codicem*. Nam Iure *Digesti*, nisi pœna per stipulationem adiecta sit, aut compromissum stipulatione firmatum, non nascitur actio vel exceptio secus ac in sententiâ iudicis, ex qua semper actio, & exceptio nascitur. *l. In iudicati ff. De re iudic.* Iure *Codici* ex arbitri sententiâ homologata, hoc est, expressè per subscriptionem, vel tacitè per silentium 10. dierum approbata actio nascitur. & exceptio, sive pœna fuerit adiecta, sive non *l. Cum antea D. De arb.* si juratum sit compromissum, statim nascitur actio: sin minus intra decem dies resilire licet. Sed *Iustinianus Imperator* postea vetuit, compromissum cum juramento fieri *Auth. Decernit in novum C. eod.*

11. Quod jus Canonicum attinet, compromisso standum præcipit, sive homologatio facta sit, sive non sive, pœna apposita, sive omissa sit. Nam etiam ex nudo pacto, ut supra dix. in *Differ. XXVIII.* actio datur. *c. 1. De pacto. c. Qualiter eod. Iason in l. in iurgent. §. Igitur nada Covar. in c. Quamvis. Par. 2. §. 4. n. 14. Fachin. l. 2. c. 100. num 1.* Agi præterea contra negligentem potest ad interesse *c. Per tuas. hoc tit.* Quod si compromissum utrimq; juramento sit firmatum, ne quidem solutione eius, quod interest, liberatio contingit; nisi fortè juramentum contineat turpitudinem, B b 2 live

five peccatum. c. Non est obligatorium.
De Reg. Iur. in 6. v. Gloss. Molin. Disp. 271.
Loff c. 18. Dub. 4. n. 24. Andr. de Vaulx.
l. 1 Parat. c. 43. §. 2. Silu. v. arbiter. n. 6.

Armillæ eod. n. 8. ubi cum aliis notat, contra sententiam arbitri iniustam, reductioni locum esse, ut viri boni prudentia & decisione vulnus sanetur.

TITVLVS XII.

De Testibus.

TESTES alii sunt integri, idonei, omni exceptione maiores. l. Optimam. C. De contrah. & committent. stipul. Alii suspecti, & minus idonei. Glossa in l. 2. §. Idem labeo. ff. De aqua plu. arcen. Ex his rursus aliqui vocantur viles, redempti, corrupti, mercenarii, falsi, singulares, domestici, varij, contrarii, vacillantes, intestabiles.

CLXXXI.

DIFFERENTIA. I.

Iure Canonico sola fama sufficit, ut excommunicatum vitare teneamur. c. Cum desideres. 15. De sent. excomm. Iure civili autem fama non facit plenam probationem. l. De minore. §. tormenta. ff. De quest. Bartol. 30. Io. Bapt. à S. Blasio 50.

ET sua famæ vox est accusando, & defendendo. Multis exitio, quibusdam salutis fuit. Loquax rana abditissimos recessus subit, occultissima pandit. Ut non sufficiat ad condemnationem, reos tamen facit. Certè ut excommunicati consortium evitemus, sufficere docet. c. Cum desideres. De sent. excomm. & Clement. III. ubi decretum extat. Si publica fama est, aliquem verberasse clericum, nec Episcopus, nec alius illi communicare debet, nisi ad arbitrium Episcopi se de hoc purgaverit, vel ad cautelam absolutionis beneficium consequatur. ubi Glossa. si fama est, aliquem esse excommunicatum, vitari debet: atque ita famæ facit probationem: & fama imper-